

2135137-65

CO exemplaar

MAANDBERICHT NOVEMBER 1990

MAANDBERICHT

Een uitgave van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD).
Maandelijks wordt gerapporteerd over ontwikkelingen en activiteiten in binnen- en buitenland, die naar wij aannemen de moeite waard zijn onder uw aandacht te brengen.

U zult in het MAANDBERICHT dan ook in hoofdzaak korte, feitelijke rapportage aantreffen, inhakend op de actualiteit. Achtergrondinformatie zal opgenomen worden in het KWARTAALBERICHT, dat zoals gebruikelijk vier maal per jaar verschijnt.

Eventuele reacties op de bijdragen kunt u richten aan:

Ministerie van Binnenlandse Zaken

Postbus 20010
2500 EA DEN HAAG
Tel.: 070 - 3.61.44.01
toestel: 2382

MEDEDELING

Wij maken u erop attent dat het eerstvolgende **MAANDBERICHT** begin februari a.s zal verschijnen. U kunt daarin rapportage over december 1990 en januari 1991 verwachten.

Het vierde **KWARTAALBERICHT** 1990 zal in de loop van januari uitkomen.

Tot slot wensen wij alle lezers prettige Kerstdagen
en een voorspoedig Nieuwjaar.

De redactie

INHOUD:

pag

I. INTERNATIONALE POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

7

- Sovjet-Unie : de machtsmiddelen van GORBACHOV
: GORBACHOV en de vakbonden
: het KGB op weg naar 1991
- Libanon : capitulatie van AOUN, vrede in Libanon?

II. DEMOCRATISCHE RECHTSORDE

15

- Rechts-extremisme : memoires van de weduwe ROST VAN TONNINGEN
- Activisme : SuZa is dood, leve de BVDI?
- Koerden : ontwikkelingen binnen de PKK

III. DIVERSEN

20

- Sovjet-Unie : misdaadcijfers
- Scannerfreaks

I. INTERNATIONALE POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

SOVJET-UNIE: DE MACHTSMIDDELEN VAN GORBACHOV

Met het voortschrijdende verval van het centrale politieke en administratieve gezag van Moskou, dat door de toenemende economische en sociale problemen nog aanzienlijk wordt versneld, beginnen westerse waarnemers zich steeds meer af te vragen wanneer GORBACHOV gedwongen zal worden zijn toevlucht te zoeken tot bijzondere maatregelen om de autoriteit van het Kremlin in de deelrepublieken tot gelding te laten komen. Minstens even interessant is de vraag op welke organen buiten de reguliere strijdkrachten de Sovjetrussische leider zal moeten steunen als hij er daadwerkelijk toe overgaat in delen van de Unie de uitzonderingstoestand of het oorlogsrecht uit te roepen. Het is in dit kader opvallend dat bestaande segmenten van het veiligheidsapparaat de afgelopen jaren zijn uitgebreid en nieuwe onderdelen daaraan zijn toegevoegd.

KGB

Een min of meer constante factor daarbij is het KGB dat direct of indirect bijna 1.500.000 medewerkers van de meest uiteenlopende veiligheidsorganen en ordediensten controleert.

Vier militaire formaties zijn ondergeschikt aan het Staatscomité: de grenstroepen, inlichtingentroepen, pionier-organisaties en de Spetsnaz-eenheden. De grenstroepen tellen volgens recente opgaven circa 220.000 man, die volgens KGB-voorzitter KRYUCHKOV op korte termijn nog aanzienlijk versterkt zullen worden. De huidige capaciteit is al herhaaldelijk benut voor het bestrijden van regionale onrusthaarden. De combinatie van deze nieuwe taak met de traditionele opgaven is echter te klein gebleken. De sterkte van de overige KGB-troepen is officieel niet vrijgegeven, maar werd door een voormalige GRU-officier onlangs op twaalf divisies met in totaal 150.000 man becijferd.

OCHRANA

Numeriek niet minder indrukwekkend zijn de eenheden die tot het ressort van het ministerie van Binnenlandse Zaken behoren.

Minister BAKATIN* liet recentelijk doorschermen dat de Militie ongeveer 700.000 man telt, zonder daarbij de ordepolitie, verkeerspolitie en recherche mee te rekenen. Ofschoon de inzet ervan tot de bevoegdheden van de deelrepublieken behoort, berust het centrale commando over de totale politie bij het ministerie in Moskou. Daarnaast beschikt het departement nog over de veel minder bekende "Ochrana", een organisatie die zijn naam ontleent aan de geheime dienst in de tsarentijd. De Ochrana heeft ongeveer 200.000 medewerkers, die het KGB bij de bewaking van Staats- en regeringsbezittingen ondersteunen. Terwijl het KGB zich toelegt op de bescherming van de hoogste functionarissen, houdt de Ochrana zich meer bezig met de bescherming van partij- en regeringsgebouwen, banken, radio- en televisiestations, alsmede wapendepots.

Als nieuwe formaties van het ministerie werden twee jaar geleden bovendien speciale eenheden voor de bestrijding van rellen opgericht, die vooral zijn gerecrueteerd uit de rijen van voormalige Afghanistan-strijders. De huidige sterkte zou ongeveer 30.000 man bedragen.

Aan de basis van de veiligheidsorganen van het ministerie van Binnenlandse Zaken staan echter nog steeds de Binnenlandse Troepen, die op grond van de militaire bevelstructuur over het departement direct ondergeschikt zijn aan de Sovjetpresident als voorzitter van de Nationale Verdedigingsraad (in casu GORBACHOV).

De sterkte van 300.000 man in het begin van dit jaar zou, naar verluidt, op korte termijn nog eens met 65.000 man uitgebreid worden. De nieuwe aanwinst zou vooral gezocht moeten worden onder de soldaten die inmiddels uit Oost- en Midden-Europa teruggetrokken zijn.

8 |

Het hiervoor geschetste conglomeraat aan veiligheidseenheden geeft aan dat GORBACHOV ook in het uiterste geval over voldoende opties beschikt om zijn autoriteit kracht bij te zetten en de centrifugale krachten in de deelrepublieken desnoods met harde hand tot gehoorzaamheid aan de wil van Moskou te dwingen. Het in westerse kringen veel bespeculeerde uiteenvallen van het "laatste continentale rijk" lijkt daarmee nog niet aanstaande. Tot nu toe heeft de Sovjetpresident slechts incidenteel een beroep gedaan op gewapende eenheden, wat niet uitsluit dat enkele naar autonomie strevende Unierepublieken toch rekening lijken te houden met een meer structurele inzet daarvan in de nabije toekomst. Het is in ieder geval opvallend dat de drie Baltische republieken, alsmede Moldavië en Armenië recentelijk min of meer een tegenwicht hebben gezocht in de formatie van eigen veiligheidseenheden waarover Moskou geen enkele controle uitoefent.

* zie ook: Het KGB op weg naar 1991 (pag.9)

SOVJET-UNIE: GORBACHOV EN DE VAKBONDEN

Gedurende de laatste volle week van oktober is het 19e en, naar het zich laat aanzien, tevens laatste congres van de Sovjetrussische eenheidsvakbond AUCCTU gehouden. Dit congres trok de aandacht omdat GORBACHOV in een daar gehouden toespraak een aantal opmerkelijke uitspraken deed.

Zo waarschuwde hij dat een terugkeer van een "regering met een harde hand" in de Sovjet-Unie niet is uit te sluiten als er geen beslissende stappen worden gezet in de richting van een markteconomie. Verder wees hij erop dat "het uit elkaar vallen van de Sovjet-Unie" het "grootste gevaar" vormt in de huidige situatie. Tenslotte legde hij er de nadruk op dat in de huidige toestand grote behoefte is aan "sterke onafhankelijke vakbonden, die op constructieve en verantwoorde wijze" weten op te treden.

De Sovjetpresident bood de vakbonden hechte samenwerking aan en onderstreepte rekening te willen houden met hun opvattingen en raadgevingen, vooropgesteld dat deze in het belang zijn van de economische hervormingen. Hij

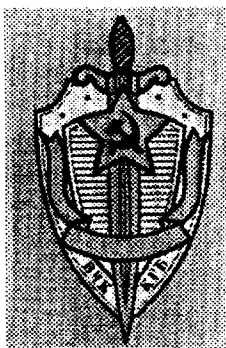
waarschuwde hen echter ook indringend geen pressie uit te oefenen op de regering: "Als jullie proberen ons onder druk te zetten, dan zal dat niet lukken".

Dat dit 19e vakbondcongres waarschijnlijk het laatste zal zijn van de onder CPSU-controle staande AUCCTU, blijkt uit het feit dat een meerderheid van de gedelegeerden besloot de bestaande organisatie om te vormen tot een "Bond van Categoriele en Regionale Vakbonden", daarmee tegemoetkomend aan de wens van naar soevereiniteit of zelfs onafhankelijkheid strevende republieken om van Moskou onafhankelijke vakbonden op te richten. Toch zal vanuit de centrale Sovjetorganen nog wel geprobeerd worden een zekere greep te houden op het totale apparaat, want bepaald is dat de activiteiten van de nieuwe vakbonden in de toekomst door een in Moskou gevestigd vakbondscentrum zullen worden gecoördineerd. Dit centrum zal vallen onder de verantwoordelijkheid van een kennelijk nog op te richten "Algemene Confederatie van Sovjetvakbondsleden". De nog te vormen nieuwe "vrije" vakbonden zullen eigen statuten hebben en naar rato over een deel van het vermogen van de AUCCTU mogen beschikken.

9

Het ligt voor de hand dat binnen een dergelijk conglomeraat van vrije vakbonden dezelfde tendensen naar voren zullen komen als binnen andere sectoren van de Sovjetmaatschappij en dat onder invloed van bijvoorbeeld nationalistische stromingen er weinig over zal blijven van een centraal gestuurd en dus beheersbaar vakbondsapparaat. Een coördinatiecentrum in Moskou zal daaraan weinig kunnen veranderen. Daarmee lijkt er een einde te zijn gekomen aan de grootste massa-organisatie in de Sovjet-Unie, waarbij van oudsher meer dan 95% van de werkende bevolking was aangesloten en die één van de belangrijkste instrumenten was in de handen van de CPSU bij de mobilisering van die bevolking voor de realisering van partij- en regeringsbeleid.

SOVJET-UNIE: HET KGB OP WEG NAAR 1991

Op zondag 2 december jl. heeft president Mikhael GORBACHOV een van de eisen van de hardliners uit de Partij ingewilligd door de minister van Binnenlandse Zaken Vadim BAKATIN met onmiddellijke ingang te ontslaan en te vervangen door Boris K. PUGO.

BAKATIN's ontslag was het gevolg van de steeds grotere kritiek die de afgelopen maanden op zijn beleid is uitgeoefend. PUGO krijgt als plaatsvervanger generaal Boris V. GROMOV naast zich, de voormalige Sovjetrussische opperbevelhebber in Afghanistan.

Zowel PUGO als GROMOV staan bekend als voorstanders van een krachtig optreden tegen ordeverstoorders en wetsovertreders.

De maatregel van GORBACHOV moet gezien worden als een poging een halt toe te roepen aan de toenemende onrust in de Sovjetrepublieken.

Alle republiekswetgeving aangaande defensiekwesties die in strijd is met de Uniewetgeving wordt ongeldig verklaard; het ministerie van Binnenlandse Zaken en het KGB hebben de opdracht gekregen om een behoorlijk functioneren van de strijdkrachten te waarborgen.

Het is dan ook geenszins verwonderlijk dat GORBACHOV een voormalige generaal-majoor van het KGB en een voormalige generaal van het Rode Leger aan het hoofd heeft geplaatst van het belangrijke ministerie van Binnenlandse Zaken, dat tesamen met het KGB en het leger het repressieve apparaat van de Sovjet-Unie vormt.

Deze benoeringen beogen zonder twijfel ook de samenwerking te verbeteren tussen het KGB en het Sovjetleger, dat in de afgelopen periode aan hevige kritiek is blootgesteld.

BORIS KARLOVICH PUGO

Het is niet verwondelijk, gezien het verloop van zijn loopbaan, dat Boris PUGO thans is aangewezen als minister van Binnenlandse Zaken. Hoewel opgeleid tot ingenieur, heeft hij carrière gemaakt in de Komsomol (de communistische jeugdorganisatie), in partij-organisaties en binnen het KGB.

De pragmaticus PUGO staat bekend als een fervent aanhanger van GORBACHOV en diens politiek van glasnost en perestrojka.

Sinds zijn verkiezing in 1984 tot Eerste Secretaris van het Centrale Comité van de Communistische Partij van Letland heeft PUGO zijn uiterste best gedaan om controversiële kwesties te vermijden en zijn naam verbonden te krijgen met belangrijke nationale issues zoals de campagne voor "law and order", soberheid, glasnost, perestrojka en democratisering.

Met deze opstelling wist PUGO de erkenning en waardering van Moskou te verwerven en niemand was dan ook verbaasd toen hij in 1985 werd gekozen tot voorzitter van de Commissie voor Jeugdaangelegenheden van de Nationaliteitenraad van de Opperste Sovjet.

In die hoedanigheid leidde PUGO diverse Sovjetdelegaties naar Madagascar, Tsjecho-Slowakije, Mexico en Denemarken.

Het is ook sinds die periode dat PUGO regelmatig in perspublicaties werd genoemd als kandidaat voor een meer prestigieuze functie in Moskou.

Een van de redenen voor PUGO's snelle carrière binnen de Sovjethiërarchie is zijn politieke stellingname en de pragmatische invulling van de functies die hij tot dusverre heeft bekleed. PUGO heeft bovendien de nationale belangen en doelstellingen van de Sovjet-Unie altijd laten prevaleren boven die van één enkele Unierepubliek.

Zijn benoeming tot minister van Binnenlandse Zaken is zijn "voorlopige" beloning, naast een viertal hoge Sovjetrussische onderscheidingen die hij reeds voor zijn activiteiten mocht ontvangen. PUGO is thans nog werkzaam als voorzitter van de controlecommissie van de CPSU.

PUGO EN HET KGB

Het is echter niet uitsluitend PUGO's Moskou-gezinde opstelling geweest die hem naar het zeer belangrijke ambt van minister van Binnenlandse Zaken van de Sovjet-Unie heeft gevoerd.

Hij heeft deze functie zonder twijfel mede te danken aan de carrière die hij binnen het KGB van Letland heeft gemaakt.

Op 21 november 1980 volgde PUGO Longins AVDJUKEVICS op als voorzitter van de republikeinse KGB-organisatie van Letland. In 1984 volgde zijn benoeming tot generaal-majoor.

In januari 1983 lanceerde het KGB o.l.v. PUGO een offensief tegen voorstanders van de mensenrechten in Letland, waarbij meer dan 100 mensen werden gearresteerd. Met deze actie bracht het KGB onder aanvoering van PUGO een belangrijke slag toe aan de dissidentenbeweging in Letland.

Met zijn optreden in Letland heeft PUGO, de protégé van de voormalige KGB-voorzitter en Sovjetrussische partijleider ANDROPOV, naam gemaakt binnen het centrale KGB-apparaat in Moskou. Toen er sprake was van het afzetten van KGB-voorzitter CHEBRIKOV circuleerde zijn naam als een van de mogelijke opvolgers. Zoals bekend werd de voorkeur op dat moment evenwel gegeven aan KRYUCHKOV, die tot dan hoofd was van het zeer belangrijke Eerste Hoofddirectoraat van het KGB dat verantwoordelijk is voor het vergaren van inlichtingen in het buitenland.

11

HET DUO PUGO - GROMOV

PUGO heeft een aantal jaren geleden in een interview verklaard dat "het nationaliteitenprobleem inderdaad bestaat en buitengewoon complex is". Hij voegde daar overigens onmiddellijk aan toe dat demonstraties en rellen geen oplossing voor het probleem vormen; deze oplossing dient veeleer gevonden te worden in vergaderingen en een constructieve dialoog.

Afgewacht moet worden of de nieuwe leiders van het ministerie van Binnenlandse Zaken zich bij hun toekomstige beleidsbepaling door dit gegeven zullen laten leiden of hun toevlucht zullen (moeten) nemen tot harde maatregelen.

Mocht dit laatste het geval zijn dan staat zowel PUGO's als GROMOV's reputatie garant voor een hard optreden tegen ordeverstoorders.

Duidelijk is in ieder geval dat GORBACHOV met deze benoemingen een signaal heeft willen afgeven aan al diegenen, georganiseerd en ongeorganiseerd, die plannen hebben om de Sovjet-Unie verder te destabiliseren.

Duidelijk is tevens dat de positie van het KGB verre van tanende is, zoals sommige perspublicaties en studies wel eens willen doen geloven.

LIBANON: CAPITULATIE VAN AOUN, VREDE IN LIBANON ?

Generaal AOUN

Sinds het aftreden in september 1988 van de Maronitische president Amin GEMAYEL, heeft generaal AOUN - eveneens een Maroniet en commandant van de Libanese Armed Forces (LAF) - gestreden tegen de aanwezigheid van Syrische troepen in Libanon en de daaruit voortvloeiende invloed van Syrië in Libanon's binnenlandse politiek. AOUN stond in zijn strijd tegen Syrië ook tegenover de christelijke milities van Samir GEAGEA en het aan president Elias HRAWI trouw gebleven deel van de LAF; hij werd derhalve gezien als de man die herstel van de vrede in Libanon in de weg stond.

12

Al in februari van dit jaar riep president HRAWI de hulp in van de beide supermachten, de Paus en de Arabische Liga om Libanon te redden en een eind te maken aan de uitbarsting van geweld, waarbij AOUN aan de winnende hand was in de christelijke enclave van Beiroet.

Op 11 juli jl. stelde de Libanese regering AOUN een ultimatum, waarin hij de keus had om zich bij de "regering van nationale eenheid" aan te sluiten of de consequenties van zijn volhardende tegenstand te dragen.

Omdat AOUN hier niet op inging, begonnen zijn tegenstanders, met name Samir GEAGEA, de leider van de Libanese Forces (LF) die het noordelijk deel van Beiroet als zijn territorium mag beschouwen, met het opwerpen van een blokkade rondom diens gebied dat geheel Oost-Beiroet omvatte.

Gedurende de eerste week van oktober versterkte de LAF van president HRAWI de blokkade door zich voor de LF van GEAGEA op te stellen. De Syrische troepen beheersten al geruime tijd belangrijke posities rond Oost-Beiroet, zodat hiermede de omsingeling van dit stadsdeel bijna compleet was.

Op 10 oktober vroeg HRAWI de Syrische president ASSAD om assistentie bij zijn poging om AOUN te verslaan, waarop Syrische troepen werden gestuurd naar posities rond het paleis in Baabdah, het hoofdkwartier van AOUN. Op zaterdag 13 oktober werd vervolgens onder dekking van Syrisch artillerie- en raketvuur het offensief ingezet; ook de Syrische luchtmacht voerde voor het eerst sinds haar aanwezigheid in Libanon, bombardementen uit op zijn stellingen.

Uiteindelijk besloot AOUN (volgens eigen zeggen om meer bloedvergieten te voorkomen en de verliezen verder te beperken) te capituleren en zocht samen met zijn familie en leden van zijn generale staf een toevlucht in de Franse ambassade in Beiroet. HRAWI weigert echter AOUN uit Libanon te laten vertrekken zolang deze niet heeft terecht gestaan wegens het verduisteren van overheidsmiddelen en het plegen van misdaden tegen het Libanese volk. Hij heeft daarom de Franse ambassade laten omsingelen door soldaten van het Syrische leger en van de LAF.

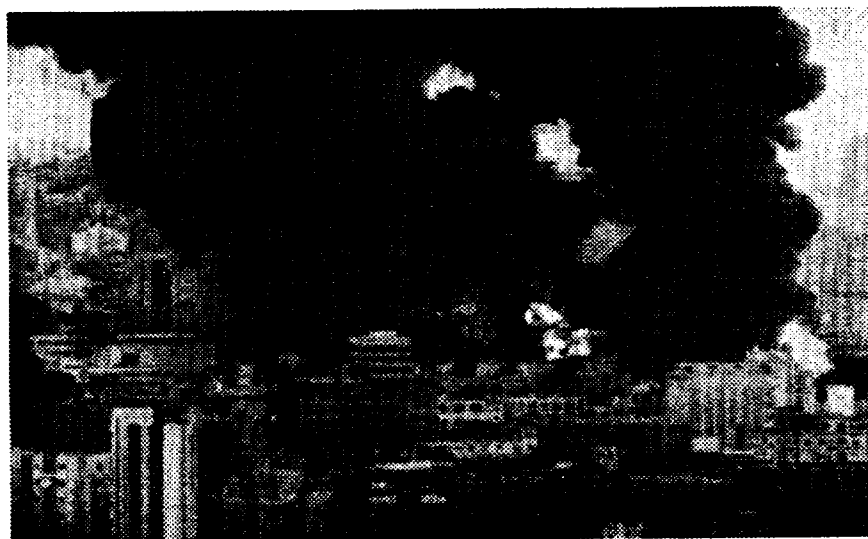
ACHTERGROND VAN HET SYRISCHE INGRIJPEN

Nadat HRAWI op 30 september jl. in Damascus een ontmoeting had gehad met ASSAD, bevestigde een Syrische zegsman dat "Syrië elke maatregel van de legitieme Libanese autoriteiten, genomen om haar gezag te doen gelden, zal steunen". Militaire steun bij een aanval op AOUN werd echter niet expliciet toegezegd; Syrië woog waarschijnlijk nog het voor en tegen af van een dergelijke steun.

Een van de politieke argumenten om geen steun te verlenen en daarmee een aanval op AOUN uit te stellen, was het feit dat de LAF van HRAWI - ook al zou deze als winnaar uit de strijd komen - toch dusdanige verliezen zou kunnen leiden dat de LF van Samir GEAGEA de sterkste christelijke strijdkracht in Libanon zou worden. Dit zou een voor Syrië zeer ongunstige ontwikkeling zijn, omdat daarmee de verdeel-en-heers politiek van ASSAD danig zou worden verstoord, en bovendien zou daarmee de invloed van Irak in Libanon sterk toenemen, daar GEAGEA nog betere banden met Bagdad heeft dan AOUN.

Juist om de verliezen van HRAWI's strijdkrachten zo beperkt mogelijk te houden, is kennelijk door Syrië besloten om de acties op 13 oktober uitgebreid te ondersteunen.

13

Oorlogssituatie in Beiroet ten einde ?

Een tweede argument betreft het feit dat een militair optreden van Syrië in Libanon afbreuk zou kunnen doen aan het aanzien dat ASSAD had verworven vanwege zijn standpunten in de Golfcrisis. Dit argument is waarschijnlijk weerlegd door de opvatting dat de aandacht van de wereld nu op andere problemen is gevestigd. Met name de Verenigde Staten zouden het zich niet kunnen veroorloven op dit moment een bondgenoot te verliezen. Al met al is tot op het laatste moment onduidelijk geweest of Syrië de aanval op AOUN zou steunen, en waaruit die steun dan zou bestaan.

KANSEN VOOR VREDE

Hoewel met de capitulatie van generaal AOUN vrede in Libanon nog lang niet in zicht komt, is hiermee toch een belangrijk obstakel op weg naar die vrede weggenomen. De overwinning op AOUN heeft de positie van president HRAWI aanzienlijk versterkt en diens kansen op het vormen van een sterke centrale overheid in Libanon vergroot. Ook het feit dat HRAWI, vanaf het uitbreken van de burgeroorlog, de eerste Maronitische president lijkt te zijn die daadwerkelijk een grotere politieke gelijkheid nastreeft voor christenen en moslims, zal hem bij zijn komende beleid tot steun zijn.

14

Aangenomen wordt dat hij zich in de komende tijd zal toeleggen op het versterken van de status van zijn regering: hij zal daartoe proberen de christelijke milities te ontmantelen en het Libanese leger en de veiligheidsdiensten weer op te bouwen. Tevens zal hij pogen om ook Zuid-Libanon onder het gezag van zijn regering te brengen.

Hij zal daarbij zeer waarschijnlijk stuiten op grote tegenstand van Walid JUMBLATT, leider van de Druzen, Nabih BERRI, leider van de shiitische Amal-beweging, en Samir GEAGEA, leider van de christelijke Libanese Forces, die geen van drieën hun militaire macht zullen willen opgeven, niet in de laatste plaats vanwege het optreden van HEZBOLLAH in deze regio.

Een andere factor waar HRAWI niet omheen kan is Syrië. Aangezien hij AOUN alleen maar heeft kunnen overwinnen dankzij de grote steun van Syrische troepen, zal het voor hem heel moeilijk (zo niet onmogelijk) zijn om bij zijn beslissingen en maatregelen de invloed van Syrië buiten de deur te houden.

Inmiddels hebben ook HEZBOLLAH en de christelijke milities Beiroet verlaten. Eerder zegden Habih BERRI en George HAWI, leider van de milite van Libanese communisten, reeds toe hun manschappen uit Beiroet te zullen terugtrekken. Hiermee wordt een begin gemaakt met de hereniging van Beiroet, dat volgens plan door het regeringsleger zal worden gecontroleerd. Een herenigd Beiroet zal de basis vormen van waaruit President HRAWI kan proberen om Libanon onder één gezag te brengen, een belangrijke voorwaarde om ooit tot vrede te komen.

Met het opgeven van haar posities in Beiroet heeft HEZBOLLAH zeker niet aangegeven zich te zullen conformeren aan eventuele toekomstige wensen van President HRAWI. Nog altijd prevaleert haar eigen politiek, die o.a. bestaat uit het in handen krijgen van Zuid-Libanon, waartoe zij nog steeds hevige strijd voert met de AMAL-beweging.

II. DEMOCRATISCHE RECHTSORDE

RECHTS- EXTREMISME: MEMOIRES VAN DE WEDUWE ROST VAN TONNINGEN

De nog niet gepubliceerde memoires van Mevrouw ROST VAN TONNINGEN, die naar het zich laat aanzien medio december 1990 zullen verschijnen, brengen de "Zwarte Weduwe" weer volop in het nieuws.

Problemen die de weduwe ondervond bij het vinden van een Nederlandse uitgever hebben haar doen uitwijken naar België.

Begin november is een Belgische uitgever bereid gevonden de autobiografie "Op zoek naar mijn huwelijksring" in een oplage van 2000 stuks te gaan distribueren.

15

Het Centraal Orgaan Voormalig Verzet en Slachtoffers stelde in een telegram aan het ministerie van Justitie dat het boek niet op de markt mag komen. De hoofdafdeling Staats- en Strafrecht van het betrokken ministerie onderzoekt momenteel de mogelijkheden om de schrijfster bij het uitkomen van het boek strafrechtelijk te vervolgen. De rechter kan de verspreiding van het boek in Nederland pas verbieden wanneer wordt aangetoond dat de weduwe zich in haar boek beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, godsdienst of levensovertuiging.

De journalist Adriaan VENEMA, die enige tijd geleden in het weekblad Vrij Nederland kritiek uitte op de weduwe en op het uitbrengen van het manuscript, is door twee nog onbekende daders voor de studio van RTL4 in Hilversum afgetuigd. VENEMA denkt dat dit in verband staat met zijn artikel over de weduwe en vermoedt daarom dat de daders gezocht moeten worden in extreem-rechtse kringen.

ACTIVISME: SUZA IS DOOD, LEVE DE BVD!?

De afgelopen maand werd een belangrijk hoofdstuk voor "De Beweging" min of meer officieel afgesloten: het comité "Shell uit Zuid-Afrika" (SuZA) besloot zichzelf op non-actief te stellen.

In een verklaring, die werd gepubliceerd in onder meer het activistenblad NN, stelt SuZA tot de conclusie te zijn gekomen dat er geen animo meer is voor anti-apartheidsactivisme.

De teneur van de verklaring is enigszins verwijtend in de richting van "De Beweging". Volgens de opstellers is de situatie in Zuid-Afrika gecompliceerder geworden. Er kan

geen simpele keuze meer worden gemaakt vóór de een en tegen de ander. Er zijn volgens SuZA echter nog redenen genoeg om aandacht te blijven besteden aan Zuid-Afrika en om in dat kader actie te blijven voeren tegen bijvoorbeeld Shell. Het gebrek aan (politieke) diepgang verhindert echter dat activisten binnen "De Beweging" tot dezelfde inschatting komen. Als een actieonderwerp niet eenvoudig is, komen activisten er niet voor op de been, zo klinkt het verwijt van SuZA min of meer.

Naast deze negatieve klanken constateren de schrijvers van de verklaring met vreugde dat de SuZA-campagne grotendeels succesvol was. Met name de keuze voor het zogenaamde campagnemodel, waarbij er naast centrale coördinatie volop ruimte is voor initiatieven van lokale groepen, was een gelukkige. Ook de internationale samenwerking, die vooral tijdens de Shell-pompenactiedag (28 april 1990) gestalte kreeg, wordt vermeld als wapenfeit.

Het is duidelijk dat SuZA met deze verklaring bevestigde wat al enige maanden zichtbaar was: het anti-apartheidsactivisme vanuit "De Beweging" behoort tot het verleden.

Daarmee is een actieterrein dat zo langzamerhand traditioneel was geworden voor "De Beweging" vrijwel geheel verdwenen.

Al eerder nam de anti-kernenergiebeweging minimale proporties aan, terwijl ook het anti-militarisme in kracht en omvang afnam.

BVD ALS "ITEM"

Mogelijk bij gebrek aan een traditioneel item, kreeg een nieuw actieonderwerp onverwacht veel aandacht: een anti-BVD/PID campagne.

Voorafgegaan door enkele publikaties, waaronder het inmiddels bekende (en uitverkochte) boekwerk "De tragedie van een Geheime Dienst", vond op zaterdag 24 november in Nijmegen onder het motto "Stop de snuffelstaat" een demonstratie plaats tegen de BVD/PID.

Rond de 900 actievoerders, die voor een belangrijk deel leken te behoren tot "De Beweging", protesteerden tegen de BVD en vierden het voor hen heuglijke feit dat Nijmegen, na de publikaties van onder meer de persoonsgegevens van PID-medewerkers, de eerste "PID-vrije gemeente" is.

Gelet op de grote opkomst bij de demonstratie en op het enthousiasme voor het onderwerp dat door "smaakmakende" activisten wordt getoond, mag worden

aangenomen dat de belangstelling voor (en het actievoeren tegen) de BVD en de PID's niet eenmalig waren.

In ieder geval is het de bedoeling dat er begin volgend jaar door "De Beweging" een congres wordt georganiseerd over de BVD. Ook is er een zogenaamde inzageactie gestart: activisten worden opgeroepen om bij de minister van Binnenlandse Zaken inzage te eisen in het (aanwezig veronderstelde) inlichtingendossier van BVD en/of PID. Daarbij wordt de suggestie gedaan eenzelfde verzoek te richten aan Justitie en Defensie in verband met de mogelijke aanwezigheid van dossiers bij de Politie en/of MID.

Afgezien van dergelijke min of meer open acties, moet rekening worden gehouden met de meer berekenende zogenaamde contra-inlichtingenactiviteiten vanuit "De Beweging".

17

Het is nog te vroeg om te kunnen bepalen of dit nieuwe item "De Beweging" langdurig zal doen opleven.

Eenzijds sluit het onderwerp goed aan bij de altijd al aanwezige anti-repressiegevoelens binnen "De Beweging". Aan de andere kant wordt er met activiteiten in dit kader nauwelijks ingespeeld op de politieke actualiteit.

Tot nu toe haakte "De Beweging" vrijwel altijd aan bij ideeën die ook buiten "De Beweging" tot activiteiten leidden.

Anders dan bijvoorbeeld Kernenergie of Apartheid roepen BVD en PID's niet op grotere schaal antigevoelens op in de samenleving.

Activisme gericht tegen BVD en PID's zal zich op langere termijn vrijwel zeker ontwikkelen tot een geïsoleerd fenomeen. Het is de vraag of de gemiddelde activist binnen "De Beweging" zich daarop wil vastleggen.

KOERDEN: ONTWIKKELINGEN BINNEN DE PKK

Van 7 tot 10 juni 1990 werd een aantal vergaderingen belegd door het Centraal Partij Bureau (CPB) van de PKK in Europa. (Zie voor in de tekst genoemde namen en afkortingen de bij dit artikel gevoegde lijst van partijen en organisaties). Uit de vergaderingen is de volgende informatie naar voren gekomen.

ALGEMEEN

De PKK betreurt de teloorgang van socialistische regimes in Oost-Europa. De daardoor tot ontwikkeling komende nationalistische gevoelens worden echter positief gewaardeerd.

Het streven van de PUK, de TBKP en de onlangs opgerichte partij "Ernegin Birligi" naar bepaalde rechten voor de Koerden in Turkije (zoals erkenning van de eigen taal)

wordt door de PKK gezien als overgave aan het Turkse regime en verraad aan de Koerdische zaak. De PKK blijft strijden voor de onafhankelijkheid van Koerdistan en zal de houding van partijen die met minder genoegen nemen aan de kaak stellen. De verhouding tot TKP/ML-Partizan lijkt zich gunstig te ontwikkelen; deze partij heeft toegezegd haar negatieve houding ten opzichte van de PKK te zullen wijzigen. In de praktijk blijkt echter dat de PKK zelf de samenwerking met de TKP/ML niet serieus neemt.

Samenwerking met een recente afsplitsing van Rizgari wordt mogelijk geacht. Daarbij is inmiddels gebleken dat enkele voormalige Rizgari-leden actief zijn in de financiële campagne van de PKK.

Interessant is dat de PKK heeft besloten een legale politieke partij op te richten als tegenwicht van de onlangs officieel erkende TBKP. Uiteraard zal de rol die de PKK daarbij speelt, worden verhuld. Daarnaast worden door de PKK activiteiten ondernomen in de richting van religieuze en intellectuele kringen. In dit kader zal de PKK overgaan tot de oprichting van de "Eenheid van Gelovigen".

De achtergrond voor deze belangstelling voor de religie (lees: Islam) is het wegvallen van het socialisme als basis en doel voor veel groeperingen. De samenbindende factor lijkt nu gevonden te worden in de Islam. Daarnaast heeft het feit dat Turkije voorlopig de toetreding tot de EEG ontzegt is tot gevolg dat Turkije zich nu minder op het Westen richt, waardoor de Islam weer meer voet aan de grond krijgt.

EUROPA

De PKK heeft zich voorgenomen de Europese partij-organisatie om te vormen tot een "frontorganisatie". De aard van de verandering is niet uit de doeken gedaan; waarschijnlijk worden de PKK-organisaties en -activiteiten onder de noemer van het ERNK gebracht.

In de bestaande situatie vallen onder het Centraal Partij Bureau de Bureaus: "Activiteiten gericht op het Vaderland", en "Financiën" en "Cultuur". Het CPB heeft directe verantwoordelijkheid voor "Opleidingen, Agitatie en Propaganda", het begeleiden van de organisaties van arbeiders (YKWK), vrouwen (YJWK) en jongeren (YXK) en de Culturele Eenheid (de recente samenvoeging van de Eenheid van Intellectuelen (YRWK) met HUNERKOM).

Daarnaast rapporteren de diverse regioleiders aan het CPB.

Ten aanzien van de regio Benelux werd besproken dat de leiding moet worden uitgebreid van drie naar vier personen.

Het Comité voor België bestaat uit tien man. Een aantal niet-opgeleide kameraden zou eigenlijk verwijderd moeten worden, men vreest echter eventuele negatieve reacties van de betrokkenen.

België is verdeeld in de districten Brussel, Luik en Gent, die elk weer verdeeld zijn in een aantal subdistricten.

NEDERLAND

De organisatorische structuur van de partij in Nederland heeft nog niet de status van een officieel Comité bereikt; daaraan wordt echter gewerkt door het aantal leidinggevenden uit te breiden.

Nederland is onderverdeeld in de districten Amsterdam, Den Haag en Arnhem. Men is bezig met de vorming van lagere comités van vertegenwoordiging. Er is wel al een aantal subdistricten.

De leiding in Nederland vertoont grote tekortkomingen: naast gebrek aan overleg, structuur, initiatief en collectivisme worden afwijkingen van de partijlijn en een opportunistische houding van de functionarissen gemeld.

Voorts is aan opleidingen in de afgelopen periode vrijwel geen aandacht besteed, de distributie van publikaties verloopt traag en de verenigingen in Den Haag en Amsterdam functioneren niet optimaal.

In het voordeel van de organisatie in Nederland pleit dat materiaal gezonden werd aan politieke organisaties en dat met journalisten reportages werden gemaakt. Er werd gesproken met leden van de PvdA en "de Groenen" over het sturen van een delegatie naar Koerdistan. Verder werd een vergadering belegd met Turks-links (EKIM, TKP/B en KAWA), hetgeen resulteerde in een gezamenlijke verklaring.

De financiële activiteiten in Nederland gaan in de ogen van de PKK-leiders goed vooruit. Er wordt van 162 personen regelmatig contributie geïnd, terwijl het aantal vaste contribuanten in België slechts 84 bedraagt. Naast deze 162 actieve leden telt het PKK nog zo'n 1500 aanhangers. (Het totaal aantal Koerden in Nederland bedraagt waarschijnlijk 25.000 à 30.000.)

Tenslotte werd tevreden geconstateerd dat een Turks-Koerdische culturele vereniging in Zaandam onlangs geheel in handen van de partij is gekomen.

Bekend werd verder dat de PKK overweegt eind 1990 het vierde Partijcongres te houden. Nadere gegevens hierover ontbreken nog.

Tevens is de vervanging aangekondigd van de veel in Nederland verblijvende Europees leider van de PKK, Cemil BAYIK. Als vervanger worden genoemd Muslum BAYSOZ en Murat KARAYILAN.

PKK	Koerdische Arbeiders Partij
PUK	Patriottische Unie van Koerdistan (YNK)
TBKP	Turkse Communistische Eenheidspartij
TKP/ML	Turkse Communistische Partij/Marxistisch-leninistisch
Rizgari	Partij voor de Onafhankelijkheid van Koerdistan
ERNK	Koerdisch Nationaal Bevrijdingsfront (frontorganisatie van de PKK)
Hunerkom	Vereniging van Patriottische Kunstenaars uit Koerdistan (frontorganisatie van de PKK)
EKIM	"Oktober" - organisatie t.b.v. politieke gevangenen in Koerdistan
TKP/B	Turkse Communistische Partij/Eenheid
KAWA	Turks-Koerdische marxistisch-leninistische organisatie

III. DIVERSEN

SOVJET-UNIE: MISDAADCIJFERS

20

Tijdens een op 5 november ter gelegenheid van de "Dag van de Militie" gehouden persconferentie in het Centraal Museum van het Sovjetministerie van Binnenlandse Zaken, werden cijfers openbaar gemaakt waaruit geconcludeerd kan worden dat het met de misdaad in de Sovjet-Unie aardig uit de hand dreigt te lopen. In de eerste negen maanden van dit jaar werden 1.965.000 misdaden geregistreerd, hetgeen neerkomt op een stijging van 12,3% in vergelijking met dezelfde periode in 1989. Net als in dat jaar is het aantal ernstige misdrijven weer het sterkst gestegen en had 26,4% van het bovengenoemde totaal betrekking op moord met voorbedachten rade, het toebrengen van ernstig lichamelijk letsel en verkrachting. In totaal werden 346.000 personen gearresteerd en slaagde de militia erin om 88.000 gezochte criminelen in de kraag te vatten. In samenwerking met het KGB werden 921 groepen "georganiseerde misdadigers" opgespoord, 13.700 drugstransporten ontdekt, 18.300 illegale aanplantingen vernietigd bedoeld voor narcoticaproductie en werd bijna 15 ton aan drugs in beslag genomen.

Uit andere bronnen werd bekend dat de stijging van de criminaliteit, met name in de Russische Republiek (RSFSR), groter is dan in de meeste andere delen van de Sovjet-Unie. Ongeveer 70% van alle geregistreerde misdaden vindt plaats in deze Unierepubliek die qua inwoneraantal iets meer dan de helft van de totale Sovjet-bevolking omvat. In de eerste zes maanden van dit jaar is de zogenaamde "crime rate" met 14% gestegen, terwijl het aantal aangemelde ernstige misdaden een stijging te zien gaf van 20%.

Inbeslagneming van illegale wapens

Voor RSFSR-minister van Binnenlandse Zaken BARANNIKOV zijn publiek en politie beide in gelijke mate verantwoordelijk voor de huidige toestand en voor de gesignaleerde stijging. De bevolking beschuldigde hij ervan te weinig respect te hebben voor de wet en onverschillig te staan tegenover overtredingen. De politie verweet hij weinig flexibel en niet bij-de-tijd te zijn.

Negatieve effecten van dit laatste worden nog versterkt door het feit dat onder het politiepersoneel in de RSFSR een beweging in gang is om over te stappen naar de privé-sector waar salarissen aanmerkelijk hoger liggen. Het verrassende is dat het hierbij gaat om een overstap naar de in de westerse wereld al langer florerende maar voor de Sovjet-Unie vrij nieuwe "beveiligingsindustrie", waarin specialisten op dit

terrein maar ook bodyguards en privé-detectives een goed onderkomen vinden. Deze en waarschijnlijk ook andere ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat er in Moskou alleen al een tekort is van 4500 politieambtenaren. Een forse stijging van dat tekort wordt verwacht. Dat de nood hoog is mag blijken uit het feit dat voorzitter POPOV van de Moskouse stadssovjat (de burgemeester dus) het Sovjetministerie van Defensie heeft verzocht om per jaar 3000 Moskouse dienstplichtigen hun legerdienst te laten vervullen bij de politie.

SCANNERFREAKS

Eind oktober besteedde de landelijke pers veel aandacht aan het fenomeen "scannerfreaks". Aanleiding voor deze publiciteit vormde het openbaar worden van het rapport "Afluisteren van politieverbindingen door derden" van een werkgroep van de Recherche Advies Commissie (RAC). Hierin werd verslag gedaan van het onderzoek naar de activiteiten van personen die met inzet van professionele apparatuur systematisch het radioverkeer van politie, BVD en andere overheidsdiensten afluisteren c.q. uitpeilen.

21

Enkele bekende scannerfreaks probeerden via de pers de negatieve indruk weg te nemen, die naar hun oordeel door het RAC-rapport gewekt was, nl. dat zij met hun activiteiten een crimineel oogmerk zouden hebben. Illustratief in dit verband was het recente tv-optreden van de Amsterdammers Henny KASTELEIJNS en Cocky TOORENSPITS in programma's van Veronica en de NOS.

KASTELEIJNS is de leider van een groepje scanners (ca. 10 personen) die mede ten behoeve van de pers (o.a. Telegraaf, Aktueel en NOS) inluistert op het radioverkeer van observatie- en arrestatieteams van de politie. Ook de volg- en observatieploeg van de BVD is regelmatig doelwit van de activiteiten van KASTELEIJNS c.s. Het is met name deze groep luistervinken die door een zekere professionaliteit, gepaard aan vasthoudendheid, de politie en de BVD zorgen baart. Zij noemen zichzelf het Contra Observatie Team (COT) en beschikken over moderne scanners en communicatiemiddelen. Door het verrichten van kruispeilingen op het radioverkeer van politieobservatieteams en van de BVD-volgploeg slagen zij er regelmatig in de actielocaties van deze teams te vinden. Het maakt daarbij voor hen weinig verschil of het om open of versluierd radioverkeer gaat.

Juist cryptosignalen trekken hun aandacht omdat er dan in de optiek van scannerfreaks sprake is van een belangrijke actie. Zodra het COT meent een interessante actie ontdekt te hebben wordt hun broodheer (i.c. de pers) ingelicht. Voor een primeur of een actuele foto in de krant worden zij vervolgens goed gehonoreerd.

Henny KASTELEIJNS

De professionaliteit van KASTELEIJNS blijkt onder meer uit het feit dat hij stelselmatig gegevens omtrent observatieteams van de politie en de BVD verzamelt en vastlegt in een computerbestand. Het gaat hierbij om gegevens over voertuigen, kentekens, antennes, panden, signalementen enz.

Helaas is hij door het ongemerkt volgen van individuele medewerkers erin geslaagd enkele geheime onderkomens van politie-OT's te lokaliseren. Enkele van deze panden werden in voornoemde tv-programma's getoond. Ook privé-adressen van politie- en BVD-personeel hebben zijn interesse. Het COT opereert

voornamelijk in en om Amsterdam doch men duikt ook op bij interessante gebeurtenissen elders in den lande. Vermoedelijk wordt KASTELEIJNS dan door "collega's" gewaarschuwd.

Hoewel de scannerfreaks beweren dat zij hun informatie niet ter beschikking stellen van criminelen of terroristen is er geen garantie dat kwetsbare gegevens niet in verkeerde handen vallen: een computeruitdraai met ca. 1000 kentekens van politie- en BVD-voertuigen bleek bijvoorbeeld in criminele kringen te circuleren.

Scannerfreaks hebben voornamelijk belangstelling voor het radioverkeer van observatie- en arrestatieteams van de politie. Immers: de politie is regelmatig betrokken bij spectaculaire acties die bovendien een snelle afronding krijgen. Niettemin heeft ook de volg- en observatieafdeling van de BVD regelmatig te kampen met de aanwezigheid van de meeluisteraars. Meerdere malen verstoorden zij met hun huurauto's - uitgerust met kleefantennes - volgacties van de Dienst. Hun opvallende aanwezigheid alerteerde de doelpersonen en leidde een enkele maal tot het afbreken van een volgactie. In juli 1989 zochten scannerfreaks in de directe omgeving van de Sovjetambassade in Den Haag naar een mogelijke observatiepost van de BVD. Aangenomen mag worden dat hun speuractie geen resultaat had. Naast de kans dat kwetsbare informatie in handen van onbevoegde derden geraakt is ook de feitelijke verstoring van belangrijke observatieacties van politie en BVD door de gerichte activiteiten van het COT onacceptabel. In tegenstelling tot de grote groep sensatiezoekers die door hun meeluisteractiviteiten soms lastig zijn, vormt het COT een structureel beveiligingsprobleem.

De werkgroep van de RAC stelt in haar rapport terecht dat de huidige wetgeving geen basis vormt voor afdoende tegenmaatregelen. Ook een aanscherping van de wet zal de dadendrang van het COT (dat bovendien over voldoende financiën lijkt te beschikken) waarschijnlijk niet remmen. Het nemen van maatregelen in het operationele vlak vormt voornamelijk de beste verdediging tegen de activiteiten van scannerfreaks. Inzet van geavanceerde cryptoapparatuur, een strikt beveiligingsregiem en een grote operationele discipline verminderen de kansen voor het COT.